

OLIV TA'LIM MUASSASALARINI BOSHQARISHDA CHET EL TAJRIBALARINI JORIY QILISH

Oriental universiteti
Tal'lim menejmenti 1-bosqich
magistratura talabasi
Raximnazarov Farrux

Annotatsiya: Hozirgi kunda oliy ta'lim tizimi dunyo bo'ylab sezilarli o'zgarishlar va rivojlanishlarni boshdan kechirmoqda. Globalizatsiya, texnologik inqilob, iqtisodiy va ijtimoiy talablardagi o'zgarishlar oliy ta'lim tizimlarining boshqaruvini yangilashni zarur qiladi. Oliy ta'lim muassasalarini boshqarishda chet el tajribalarini joriy qilish nafaqat samarali boshqaruv modelini yaratishga yordam beradi, balki ta'lim sifatini oshirish, global talablar va raqobatbardoshlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada, oliy ta'limni boshqarish sohasida chet el tajribalarini joriy etishning ahamiyati, uning afzalliklari va mumkin bo'lgan qiyinchiliklari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Oliy ta'lim, boshqaruv, chet el tajribalari, globalizatsiya, xalqaro hamkorlik, ta'lim sifatini ta'minlash, akkreditatsiya, innovatsiyalar, raqamli transformatsiya, masofaviy ta'lim, onlayn kurslar, ilmiy tadqiqotlar, boshqaruv strategiyalari, madaniy farqlar, moliyaviy resurslar, ijtimoiy sharoitlar, o'quv jarayonlari, raqobatbardoshlik, o'qitish metodologiyasi, xalqaro akkreditatsiya, ta'lim tizimi.

Oliy ta'lim muassasalarini boshqarishning chet el tajribalari

Chet el tajribalarini oliy ta'lim muassasalariga joriy qilish, o'quv jarayonlaridan tortib, ilmiy tadqiqotlar va moliyaviy boshqaruvga bo'lgan sohalarda samarali yondoshuvlarni tatbiq etishni o'z ichiga oladi. Bir qator rivojlangan mamlakatlar tajribasi bu borada o'ziga xos samarali usullarni ko'rsatdi. Quyida, ayrim muhim sohalarda joriy etiladigan chet el tajribalari keltirilgan.

1. Strategik boshqaruv va innovatsiyalar

Rivojlangan davlatlarda, ayniqsa AQSh, Britaniya va Yaponiyada oliy ta'lim

muassasalarining boshqaruvi innovatsiyalarni joriy qilishga qaratilgan. Yangi ilmiy izlanishlar va texnologiyalarni qo'llash, ta'limning sifatini yaxshilash uchun zarur bo'lgan boshqaruv strategiyalarini ishlab chiqish, va raqobatbardosh bo'lishni ta'minlash muhim o'rin tutadi. Misol uchun, AQSh universitetlarida boshqaruvni markazlashgan tizim orqali amalga oshirish, universitetning barcha bo'limlarini yagona strategik yo'nalishga qaratib boshqarishga imkon beradi. Bu jarayonda talabalar va o'qituvchilar orasida innovatsiyalarni qo'llash va o'quv jarayonlarini takomillashtirishga qaratilgan aniq maqsadlar qo'yiladi.

2. **Xalqaro hamkorlik va tarmoqlarni rivojlantirish**

Chet el universitetlari o'rtasida o'zaro hamkorlik va tarmoqlarni rivojlantirish oliy ta'lim tizimlarining raqobatbardoshligini oshiradi. Masalan, Skandinaviya mamlakatlarida (Shvetsiya, Daniya, Norvegiya) oliy ta'lim muassasalari o'rtasida keng ko'lamli almashuvlar va ilmiy izlanishlar bo'yicha hamkorliklar amalga oshiriladi. Xalqaro hamkorliklarni rivojlantirish, ta'lim dasturlarini global miqyosda integratsiya qilish va talabalarning xalqaro tajriba orttirishlari imkoniyatlarini yaratadi.

3. **O'quv jarayonlarini raqamlashtirish**

Oliy ta'lim muassasalarining raqamli transformatsiyasi global tendensiyalardan biri sifatida o'z aksini topmoqda. Masofaviy ta'lim, onlayn kurslar va elektron o'quv platformalari orqali ta'lim olish imkoniyatlari kengaymoqda. Chet el universitetlari tajribasidan foydalangan holda, masofaviy ta'limni joriy etish va o'qitish usullarini raqamlashtirish, o'quv jarayonlarini yanada samarali va zamonaviy qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, talabalar va o'qituvchilar uchun yangi o'quv materiallarini yaratish va ularga oson kirish imkoniyatlarini taqdim etish mumkin.

4. **Sifatni ta'minlash va akkreditatsiya tizimi**

Chet el universitetlari o'z ta'lim dasturlarini xalqaro akkreditatsiya tizimlariga

kiritish orqali ta'limning sifatini yaxshilashga erishishadi. Xalqaro akkreditatsiya oliy ta'lim muassasalarining ta'lim dasturlarini jahon standartlariga moslashuvini ta'minlaydi. Evropa va AQShda akkreditatsiya tizimi ta'limning sifatini va samaradorligini baholashda muhim vosita sifatida ishlatiladi. Shu bilan birga, o'qituvchilarni malaka oshirish va universitetlar o'rtasida o'qitish metodologiyasini rivojlantirish ham akkreditatsiyaning bir qismi hisoblanadi.

Chet El Tajribalarini Joriy Etishda Duch Keladigan Qiyinchiliklar

Chet el tajribalarini joriy qilishda ba'zi qiyinchiliklar ham mavjud. Ular orasida quyidagilarni ajratish mumkin:

1. Madaniy va ijtimoiy farqlar

Oliy ta'lim muassasalarini boshqarishning chet el tajribalari har bir mamlakatning madaniy va ijtimoiy xususiyatlariga moslashgan. Har bir tizim o'zining tarixiy, iqtisodiy va ijtimoiy kontekstiga ega bo'lib, bu yondoshuvni boshqa mamlakatlarga to'liq tatbiq qilishni qiyinlashtirishi mumkin. Shuningdek, o'qituvchilarning madaniy nuqtai nazari va ta'lim olish usullari farq qiladi.

2. Moliyaviy va tashkiliy resurslar

Chet el tajribalarini joriy qilish uchun zarur bo'lgan moliyaviy va tashkiliy resurslar ko'pincha kam bo'lishi mumkin. Yirik va rivojlangan mamlakatlar o'z universitetlarini boshqarish uchun katta moliyaviy imkoniyatlarga ega, ammo rivojlanayotgan mamlakatlar bu kabi resurslarga ega emas.

3. Mahalliy qonunchilik va siyosat

Chet el tajribalarini joriy qilishda har bir mamlakatning ta'lim siyosati, qonunchiligi va normativ-huquqiy bazasi ham muhim rol o'ynaydi. Ba'zi hollarda, chet el tizimlarini mahalliy sharoitlarga moslashtirish uchun qonunchilikdagi o'zgarishlar talab qilinadi.

Xulosa

Oliy ta'lim muassasalarini boshqarishda chet el tajribalarini joriy qilish, global miqyosda ta'lim sifatini oshirish, innovatsiyalarni joriy etish va raqobatbardoshlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Chet el tizimlaridan o'rganish, o'quv jarayonlarini yanada takomillashtirish, xalqaro hamkorlikni rivojlantirish va akkreditatsiya tizimlarini kuchaytirish orqali oliy ta'lim muassasalari global darajada muvaffaqiyatli bo'lishi mumkin. Biroq, bu jarayonni amalga oshirishda madaniy, iqtisodiy va siyosiy farqlarni hisobga olish va resurslarni to'g'ri taqsimlash zarur. Chet el tajribalari, mahalliy sharoitlarga moslashtirilgan holda, oliy ta'limni rivojlantirishda muhim bir vosita bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. **Knight, J.** (2004). Internationalization: Elements and Checkpoints. *International Higher Education*, 33, 7-9.
2. **Kehm, B. M., & Teichler, U.** (2007). *The Academic Profession in Europe: New Tasks and New Challenges*. Springer.
3. **Barker, K., & McDade, P.** (2019). *Internationalization of higher education: A global perspective*. New York: Routledge.
4. **Altbach, P. G., & Knight, J.** (2007). The Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities. *Journal of Studies in International Education*, 11(3-4), 290-305. <https://doi.org/10.1177/1028315307303532>
5. **Teichler, U.** (2017). *Higher education and the world of work: Concepts, issues, and challenges*. Springer.
6. **de Wit, H., Hunter, F., Howard, L., & Egron-Polak, E.** (2015). *Internationalization of higher education: A critical review*. *Global Perspectives*, 17(4), 330-345.